

Miquel Reverté

MAR DE FORA

XLII Premi de Narrativa Ribera d'Ebre

MAR DE FORA

MAR DE FORA

MIQUEL REVERTÉ

XLII PREMI DE NARRATIVA RIBERA D'EBRE

Aquesta obra ha estat guardonada amb el XLII Premi de Narrativa Ribera d'Ebre, convocat per l'Ajuntament de Vinebre, amb la col·laboració del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre i el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre.

El jurat el formaven Sara Espinós Ferrer, Núria Grau Poyo, Judit Poquet Tarragó, Rosa M. Pros Jordà i Sílvia Veà Vila.

L'edició d'aquest llibre compta amb la col·laboració de:

ajuntament
de VINEBRE

I amb el suport de:

Diputació Tarragona

Primera edició: agost del 2025

© del text: Miquel Reverté Aguilar

© d'aquesta edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls

Tel. 977602591

cossetania@cossetania.com

www.cossetania.com

Impressió: QP Print

ISBN: 978-84-1356-502-6

DL T 477-2025

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

És sabut que el terme *enciclopèdia* prové del grec *egluklos*, el significat del qual és ‘circular’, i de *paideia*, que equival a ‘instrucció o ensenyament’; per tant, *egkukliospaideia* es podria traduir com ‘disposar el coneixement en un cercle, és a dir, en ordre no lineal’.

Al principi es va pensar que allò era una epidèmia, una pesta. Ningú s'atrevia a justificar l'origen d'aquelles moixarres que, com caigudes del mar, havien arribat amb pàgines de llibre i amb trosos de paper escrits a mà, dins les seves boques, a les aigües i costes d'aquell tros de litoral. El fet fou aprofitat pel mossèn local de Santa Maria d'Atipar per, al llarg dels actes de celebració del Corpus Christi, des del púlpit, explicar que tot allò era motivat per la nefasta influència d'un diable de les profunditats marines que pretenia expandir la seva doctrina apocalíptica entre els homes de bona fe. Naturalment, ningú s'havia dignat a llegir ni un tros d'aquells fulls. I, naturalment, gairebé ningú va parar compte de les paraules del religiós. La majoria de vilatans estaven convençuts que el mossèn era xaruc i que començava a olorar el dimoni banyut a totes les cantonades. Mal de vellesa, també es va apuntar. Però un grup de xiquèlols desvetllaren tota la vila la matinada d'un dissabte alarmats per la troballa que havien fet a la platja del Pipi d'una criatura, una mena de bípede, d'una alçada semblant a la d'un home. Tenia el cos cobert per un pelatge divers, d'herbes del fons marí, amb algun cranc i algun cargol de mar entremig, i barrejat entre tot allò, amb pàgines molt semblants a les que havien aparegut a les moixarres i papers escrits amb aquell tipus de lletra que, de seguida, els qui l'havien vist s'encarregaren d'assegurar que era de la mateixa mà. De seguida el rector prengué part en tot aquell afer. Així que, a peu de platja, va dictaminar que se l'havia de penjar cap per avall, de cul a la mar, per procurar que expulsés, a terra, tot el mal que el seu cos comprenia. Quan aquella amalgama de restes marines, papers i fàstic restà exposat a la ciutadania, entre aquella gent, a un home, el barquer que feia per mar, lògicament, el trajecte entre la vila i les salines de la Trinitat i la punta Corballera, li va semblar reconèixer els ulls grossos i crepusculars d'aquell extraordinari faroner del far de la Banya.

EL SENTIT DE LA VISTA ENS INFORMA DEL COLOR, LA FORMA, LA POSICIÓ I LA DISTÀNCIA DELS COSSOS

Cada nit, abans d'anar a dormir, em penjo al coll, amb un tros de fil de pescar, «l'ull que mai no dorm». L'ull sense parpelles, l'autèntic vigilant. Un ull que havia donat la volta al món setanta-cinc vegades. És l'ull d'un lluç que devia fer tot el goig del món, o de la mar, depèn com es miri, i mai més ben dit. Un ull grandios que, malgrat tot, malgrat copsar com s'apropava el perill, va fallar, va naufragar a la seva manera, i va acabar a l'estómac d'un tallahams. D'aquest, un exemplar que aparegué a la platja, mig obert, només vaig aprofitar aquell ull del seu interior. Em degué fer gràcia que anés allí, com un regal a no se sap qui. Imagino que tota la resta del tallahams se l'acabaren menjant les gavines i els crancs. Bon profit. Soc incapaç de fer-ne ús, de cap peix que, en el moment de treure les burnades, contingui restes d'altres peixos o similars. El tallahams és una espècie fotuda en aquest sentit. És un depredador exemplar. Té una gran voracitat i li agraden les aigües poc profundes i tèrboles. Em fa l'efecte que, en general, té sempre més gana que les mateixes tintoreres. Bé, tornant a l'ull, no sé els dies que devia haver passat a l'estómac d'aquell depredador... En el moment que vaig separar, a peu de platja, els seus dos lloms, aparegué. Aquell ull nu em mirà per primer cop. La seva pupil·la sorpresa, familiaritzada amb les profunditats de l'Atlàntic o de la mateixa Mediterrània, era escrutadora i neutra. El lluç viu proper al fons marí, entre setanta i uns tres-cents metres de profunditat. Quin munt de coses que devia haver vist per aquelles fondàries!

Ara, cada nit, només m'observa a mi. Cada nit, mentre dormo, no em perd de vista. M'observa des de l'indret pertinaç de la vigília, des dels antípodes dels meus somnis. Remembro quan vaig recuperar aquell ull i el vaig esbandir amb aigua de la mar, tot deixant un petit remolí de filaments rojos. Li vaig passar, amb l'ajut d'un ham, després de realitzar-li un petit orifici, un tros de fil, i em vaig procurar així una mena de collar protector. I, quan s'apropa el son, me'l poso. Per aquella dedicació i atencions, m'ha arribat a anunciar que, quan sigui hora, amb un senyal definit, inequívoc i irrevocable, m'avisarà sobre l'arribada de la mort. Un detall il·lustrós.

En desvetllar-me, me'l trec, abans que el sol comenci a presentar-se, abans que apagui el far. Me'l trec per sobre del cap i, just en passar per davant dels meus ulls, em fa una llambregada sense immutar-se. Després el diposito en una bossa de tela penjada en un clau, al capçal del llit, fins a l'arribada de la nit. Li dono una certa treva: tant de mirar cansa i s'ha atrevit a fer-me saber que tant de sol no li cau bé.

PUNTA CORBALLERA

El port natural dels Alfacs comprèn tota la zona sud del delta de l'Ebre, i tota la seva simbologia i els seus efectes s'escampen uns quants quilòmetres i milles enllà. Aquell port està protegit, per la part de la mar, per una llengua sorrenca anomenada, en alguns casos, *platja del Trabucador*; en d'altres, entre els llogarrencs, *l'Aluet*. El punt que dona inici a la península dels Alfacs, per la part marítima, té com a llocs més destacats la punta de la Banya i la punta Corballera. Des d'allà fins a Santa Maria d'Atipar hi ha unes poques milles. A la punta Corballera, que és l'extrem occidental del ganxo d'arena que envolta la badia, la profunditat de l'aigua és ridícula. Entre quatre metres o metre i mig, si fa no fa, o potser menys. Hi ha alguns punts abruptes i l'aigua és poc clara, fins i tot de dia. La badia, per les seves naturals condicions, ha estat des de sempre un lloc idoni per a l'intercanvi de mercaderies i com a refugi d'embarcacions als temporals. És clar que, com s'ha esmentat abans, per accedir-hi el major inconvenient era reconèixer els baixos sorral·ls en contrast amb les muntanyes del fons. De mar i muntanya.

L'any 1833, les juntes de comerç de València, Tortosa i Tarragona i les societats d'Amics del País, davant dels grans mals que patia el comerç marítim a la zona amb naufragis freqüents i avaries dels vaixells, acordaren posicionar algun tipus de senyal que avisés del perill. L'enginyer humà, en aquesta part de costa i en d'altres properes, havia emprat, per exemple, la llum de fogueres, situades en punts ben alts

de les viles, que permetien la localització nocturna. Foren sistemes d'il·luminació de poc abast, atès que només advertien els mariners de la proximitat de la ciutat de recalada. Tampoc s'escapa a tota aquesta escenografia el poder diví. És a dir, en alguns casos, foren freqüents llums encesos a les torres de les esglésies. I, és clar, tampoc ha de faltar el miracle. Els més vells, atrevits i religiosos explicaren que, a les voltes de Nadal, l'any de Mariacastanya, que ningú sap quin és però queda molt bé per explicar coses, un vaixell sorprès per una tempesta va fer cap a la badia dels Alfacs i, gràcies a la llum, reflectida a través dels rosetons de l'església parroquial de Santa Maria d'Atipar, arribà a port sense cap gran ensurt. Els creients, amb les seves candeles i oracions, eren els responsables d'allò, d'aquella lluminària, d'aquelles ràfegues sobrenaturals i de les supersticions.

Després d'aquell fet, malgrat miracles i d'altres contalles, s'aprovaren, a mitjans del segle XIX, les construccions de la majoria de fars del litoral. La punta Corballera no té cap embarcador. Només arena i herbes salobres. Després, a la seva vora, a la punta de la Banya, es construeix un far d'uns vint-i-set metres sobre el nivell del mar.

Per mar, l'accessibilitat era senzilla, només que s'havia de conèixer el fons per on es navegava. Per terra, s'havia de donar una volta considerable i recórrer tota la barra del Trabucador i passar prop de les salines de la Trinitat. L'únic nucli amb presència humana d'aquella extensió plana. A la punta Corballera no hi ha aigua dolça i la fauna és un xic limitada. Gavines, crancs, tellerines, uns quants eriçons i, després, és clar, els peixos. Els més habituals, les moixarres, a primera hora del dia, que es cobreixen davall l'arena lluent i poc profunda. Com monedes d'argent d'una mena de tresor amagat. També alguna classe de sargantana o d'escarabat i, a tots, a totes aquelles espècies, se'ls afegeix llavors un faroner.

Alguns naufragis, dels quals en donarem complida informació més endavant i dels quals hi ha, amagats a la vista de la memòria, vestigis i derelictes per la costa, en la zona exterior del braç del Trabucador, d'allò que els mariners locals saben com a *mar de fora*, i també per l'arena inextingible i grisa, badia endins.

Naturalment, molts es refereixen, a la part interior, com no podia ser d'altra manera, com a *mar de dins*. Amén. Els naufrags tots, vius i morts, encara que no ho sembli, eren tots fills de Déu pare. I aquí ho deixo.

LA INFÀNCIA ÉS UNA ARMA QUE CARREGA ELS SENTIMENTS

Lavors, estimat lector, vam passar a viure a Santa Maria d'Atipar, que és un lloc abrigat i dolç. Després d'haver vagabundejat per alguns municipis —la meva edat, era un nen aleshores, devia tenir entre quatre o cinc anys, no em permet recordar-los—, calia aturar-se un moment. La determinació fou bona. Podíem menjar tres dies a la setmana; mon pare tenia feina i ma mare suportava millor la vida.

En aquella època, a Santa Maria d'Atipar, s'havia acabat de construir l'església, un rellotge de sol públic a la plaça major i, per inspiració divina i administrativa, l'autoritat legal es reencarna en un alcalde gros i del règim, que podien semblar vocables contraris, però que no era així, ans el contrari. Li agradava fer-ho tot ben gros en nom del règim, així queda més clar i més entenedor. També per aquells dies es construïa, als afores de la vila, el cementeri. Massa lluny, segons el parer popular, la qual cosa feia que la gent s'ho pensés abans de traspasar. Quan algú ho feia, malgrat tot allò, la presència de la mort i els seus actes es convertien en una angoixa seca, de plors barrejats amb la pols dels caminals de carro que duïen fins allí. El transport de la caixa per camins inversemblants era tota una epopeia, un altre viatge al més enllà. Tot això ho dic i afirmo perquè ho vaig sofrir. La mare, al cap d'un parell d'anys de la nostra arribada, va deixar de suportar la vida i s'embarcà en un d'aquells carros, amb el meu pare

i jo al darrere, sense poder plorar per aquella pols que ens feia anar amb els ulls gairebé tancats.

Ens va tocar viure en una casa mísera, entre una escampadissa d'edificacions insignificants, enllaçades, amb allò que s'anava convertint en una nova població remota, per corriols i dreceres. Érem al barri mariner de Santa Maria d'Atipar, al punt embrionari. Per no sé quina estranya raó gangsteril, la zona s'anomenava *lo Xicago*.

I és que el cinema en blanc i negre havia arribat a la vila, i les pel·lícules americanes de gàngsters eren de les més celebrades. I, entre aquelles, les de més trets i crims, les de Chicago.

Eren cases de pescadors, d'olor de peix i un tacte d'escates pertot arreu, les portes sempre obertes cap al mar. Algunes, les més fastuoses, amb una mica d'ombra a la façana feta amb branques de pi. I després el complement més animal que acompanya la vida humana. A totes les cases s'hi podia divisar un gat o un gos, o dos o més. N'hi havia algunes en què, a banda d'aquells animalons, algun gall anunciava la presència del matí, o una ovella, que havia tret la poca llana a passejar, o un ase, pasturaven la necessitat d'herbes ensenyant els ossos, tot fent que els seus brams pugessin fins al cel, i que, els petits núvols blancs, esponjats, que per allà navegaven s'acabessin aturant per un instant. Tot semblava d'una crispació animal prou reconeguda.

La cultura —allò que genèricament s'anomena cultura— hi tenia una representació més aviat magra. No hi havia pedagogs ni s'hi complien les lleis de la instrucció pública. L'arribada de mon pare va canviar un xic allò. Tanmateix, les criatures, els nois, en especial, de seguida s'abocaven al món laboral, que era, bàsicament —per tot allò amb anterioritat esmentat—, el mar, i oblidaven els coneixements. A l'escola, per altra part, ben just es disposava de tres o quatre exemplars del diccionari Espasa. En el meu cas, com que no vaig fer gaires amistats, la lectura es va convertir en una mena d'obsessió. Una forma de saber del món sense moure'm de casa. De tant en tant, per exemple, quan la mare arribava amb un tros de diari que feia de paperina per a l'arròs, o el dels fideus o el dels cigrons, m'afanyava a llegir-lo —o, millor dit, a somniarlo— abans no anés a parar als fogons de la cuina. L'existència em duia d'un extrem a l'altre, d'un cantó on hi havia l'ensopiment, el tedi més blau, a una altra banda on

la curiositat s'avivava per les coses més petites, com ara aquells retalls de premsa, molt allunyats dels meus interessos. A mesura que la vida passa costa més resistir el tedi. Els homes i les dones creuen que ensopir-se és com morir una mica. Així, hom s'evadeix obrint les portes a la invasió aliena. Per això, penso, sempre he sigut d'aquest parer que una de les pedres de toc més segures per conèixer la força d'un home és la seva capacitat per resistir l'ensopiment. A Santa Maria d'Atipar, paratge fabulosament ensopit, vaig arribar a sentir-hi la dolçor del tedi. Donar al temps un ritme més lent pot ser un exercici més dolç que la mateixa mel.

Amb l'arribada del bon temps, es produïen, un cop havent passat l'equinocci de primavera, les primeres calmes de mar. De vegades s'hi feia una immobilitat tan profunda que l'aigua, lacada, tenia una carnació de caramel blau i verd. Mon pare va ser qui em va descobrir tot allò. Era un apassionat de la pesca, de la qual cosa us parlaré més endavant, i la mort de la mare —novament, faig menció a aquell succés tràgic, perquè n'entengueu la importància, com no podia ser d'altra manera, en la meua vida—, amb contínues visites al moll i les platges, va accelerar en mi la transcendència de la mar i les ones. Amb el sol a l'esquena, moltes vegades, l'enlluernament a la vista, restava durant una bona estona fascinat per les formes fabuloses d'un món submarí que se'm matisava al davant des de les roques del moll comercial en plena fase de construcció. Foren moments rars, inoblidables, que desfeien, tot rissant la superfície, l'entrada del vent de quaresma i de ponent. Tot plegat feia que acabés considerant aquell lloc excel·lent per deixar-se viure, per poder mirar les coses del mar i de la terra. Tot convidava a no tenir mai pressa. El sol escalfava, i el vent, sobre la pell, s'acabava convertint en una carícia. El temps corria encara llavors, però començava a aprendre que podia deturar-lo. Us heu preguntat mai quina satisfacció tan sorollosa i de meravella podia significar el fet de poder dir «M'he ensopit deliciosament i he enviat el temps a fer punyetes»?

ÍNDIX

El sentit de la vista ens informa del color, la forma, la posició i la distància dels cossos	9
Punta Corballera	11
La infància és una arma que carrega els sentiments	15
La vila	19
La veu del faroner.....	21
«Una carta es una conversación por escrito con una persona ausente»	27
La veritat d'un home radica en allò que calla	31
L'èxtasi violeta de la fi del ponent lliscant el Montsià	35
A primera hora del matí, artròpodes	37
«La meteorología es la ciencia que se ocupa del estudio de los meteoros o perturbaciones naturales que ocurren frecuentemente en la atmósfera»	41
Un gos pertany a la família dels cànids.....	43
Un far és punt de llum observat per la foscor marina	47
Un habitatge ha de tenir serveis higiènics adequats	51
Relleu del 15 de maig	55
De pescar paraules i el seu art	57
La fe és l'instint de l'acció.....	61
L'hora de dinar	63

Els naufragis.....	67
Cada naufragi té una manera de contar-se	71
Nàufrag i mite.....	75
Divines paraules, atributs divins	77
«Enciclopedia. Intuitiva, sintética y práctica. Formación Profesional».....	79
Una cortesia és una demostració de respecte	81
Maian no és un nom de peix	85
Escoltem els nostres interlocutors sense interrompre'ls.....	87
La idolatria és tributar culte a coses o persones i no a Déu.....	91
Al genoll de la lletra.....	95
El primer símptoma de la vellesa és que comences a assemblar-te al teu pare	97
Ineludible.....	99
La mar creixerà amb les meves llàgrimes	103
Hi ha un moment en què tots els obstacles s'esfondren, tots els conflictes s'aparten, i a un se li acudeixen coses que no havia somiat, i llavors no hi ha a la vida res millor que llegir i escriure.....	105

